

НЕМІС КЛАССИКАЛЫҚ ФИЛОСОФИЯСЫ

МАРКСИЗМ ФИЛОСОФИЯСЫ

НКФ ӨКІЛДЕРІ

- **ИММАНУИЛ КАНТ (1724-1804)**
- **ИОГАНН ФИХТЕ (1762-1814)**
- **ГЕОРГ ВИЛЬГЕЛЬМ ГЕГЕЛЬ
(1770-1831)**
- **ФРИДРИХ ШЕЛЛИНГ (1775-1854)**
- **ЛЮДВИГ ФЕЙЕРБАХ (1804-1872)**

ИММАНУИЛ КАНТ (1724-1804)

И. Канттың шығармашылығы 2 кезеңнен тұрады:

- «сынға дейінгі». «Сынға дейінгі» кезеңде ол жаратылыстану ғылымдарымен айналысып, математика, физика, география, астрономия ғылымдары салаларына айтарлықтай үлес қосты.
- «сыни». Кант өзінің шығармашылығының «сыншыл» кезеңінде ақыл-ойдың іс-әрекеттігі туралы, таным, логика, этика, әлеуметтік философия мәселелерін қарастырды.

«СЫНҒА ДЕЙІНГІ КЕЗЕҢ»

- Күн жүйесі Үлкен Жарылыстың нәтижесінде пайда болды, яғни Күн Жүйесі газ тектес тұмандықтан пайда болды (Кант-Лаплас гипотезасы)

«Сыни» кезең өзінің атауын үш фундаменталды еңбектермен байланыстырды:

- «Таза ақыл-парасатты сынау» (Мен нені білемін?),
- «Практикалық ақыл-парасатты сынау» (Мен нені білуім керек?),
- «Пайымдау қабілеттерін сынау» (Мен қандай дүниеге үміттенем аламын?).

Кант таным теориясында барлық білімдер 2-ге бөлінеді:

- 1) тәжірибелік білімдер – «апостриорий»;
- 2) тәжірибеге дейінгі білім – «априорий».

ТАНЫМ ПРОЦЕСІ 3 КЕЗЕҢДЕН ТҰРАДЫ:

- Сезімдік таным;
- Сараптаушы таным;
- Ақыл-парасат.

САРАПТАУШЫ ПАРАСАТТЫҢ 12 КАТЕГОРИЯЛАРЫ БАР:

- Сан; Сапа; Қатынас; Модалдылық.
- Сан – бірлік, жиынтық, қосынды.
- Сапа – шынайлық, жоққа шығару, шектеу.
- Қатынас – субстанция, себептілік, өзарабайланыс.
- Модалдылық (тәсіл, болмыс түрі) – мүмкіндік, ақиқат, қажеттілік

КАТЕГОРИЯЛЫҚ ИМПЕРАТИВ

- «Сенің әркетіңнің максимасы Әлемнің заңы болуы керек»
- Императив – «Қазық»;
- Гипотетикалық императив;
- Категориялық императив

- Заң мәселесінің негізінде сыйластық қарым-қатынас бар. Сыйластық қарым-қатынас ақыл-парасатқа негізделеді. Осы әркеттен парыз туындайды.
- Жалған ұнамдылық – пайда, жағымпаздық, сыртқы бедел.

ҚҰДАЙ МӘСЕЛЕСІ

- Құдай – бұл абсолютті түрде қажетті Мән.
- Құдайға шын көңілмен сену – бұл шынайы мейірімді болу деген сөз

ИОГАНН ГОТЛИБ ФИХТЕ (1762-1814)

Ғылыми білімнің негізгі мәселесі – сана немесе «Мен». «Мен» мәні жағынан қарапайым адам санасы. Ал барлық сыртқы әлем – «Мен»-нен туындаған «Мен-емес». «Мен» әрекетшіл, белсенді. «Мен» өзінің қарсыласы ретінде «Мен-емес»ті тудырып өз белсенділігін қолдануға ұмтылады.

ГЕОРГ ВИЛЬГЕЛЬМ ФРИДРИХ ГЕГЕЛЬ

(1770 -1831)

- Негізгі шығармалары: «Рух феноменологиясы», «Логика ғылымы», «Құқық философиясы», «Философия тарихы бойынша дәрістер» және т.б.

- Болмыс пен ойлауды теңдестіріп тұтастыру нәтижесінде Абсолюттік Идея туындайды.
- Абсолютті идея – бұл Шынайы Әлем; Қоршаған әлемнің, сол әлемдегі заттар мен құбылыстарының алғашқы себебі.

РУХ:

- Субъективті (жеке адам санасы)
- Объективті (Адам Қоғамының жаны)
- Абсолютті (мәңгі өмір сүретін Шынайы Ақиқат) – ӨНЕР, ДІН, ФИЛОСОФИЯ

- Даму абстрактіліден нақтылыққа өту процесімен жүреді –
- Тезис – Антитезис – Синтез => Тезис – Антитезис – Синтез => ...

- Адам баласы – бұл Абсолютті идеяның тасымалдаушысы.
- Әрбір адамның санасы – бұл Әлемдік рухтың бір бөлшегі
- Әлемдік Рух адам баласы арқылы өзін көрсетеді.

ФРИДРИХ ВИЛЬГЕЛЬМ ЙОЗЕФ ШЕЛЛИНГ (1775-1854)

- Ф.ШЕЛЛИНГ философиясының мақсаты — «АБСОЛЮТТІК» ұғымын талдау, немесе болмыс пен ойлаудың бастамасын табу.
Шеллинг философиясы үш кезеңге бөлінеді:
 1. НАТУРФИЛОСОФИЯ;
 2. ПРАКТИКАЛЫҚ ФИЛОСОФИЯ;
 3. ИРРАЦИОНАЛИЗМ.

- Табиғатты іштей бірлікте болатын, органикалық және бейорганикалық материялардың эволюциялық дамуынан тұратын динамикалық үдеріс есебінде танып, оны парасаттың санасыз өмірінің түрі ретінде пайымдаған ол диалектиканы идеалистік негізде қарастырады.
- Оның ойынша, табиғат денелері – қарама-қарсы бағытталған күштердің өзара әсерлерінің жемісі (тартылыс пен тебіліс, электрдің оң және теріс зарядтары, магниттің полюстері т.б.). Қарама-қарсылық, екіге бөлінушілік, сонымен қатар қарама-қарсылықтардың бірлігі табиғаттың әмбебап заңы болады.
- Табиғат құбылыстарын жете зерттеген Шеллинг диалектиканың келесі қарама-қарсы бастауларын:
 - қажеттілік пен кездейсоқтық,
 - бүтін мен бөлшек,
 - ішкі және сыртқы,
 - шектеулі және шексіздік мәселелерін ашады. Эволюциялық үдерістер туралы механикалық түсініктерді жетілдіріп, дамудың жаңа сапасы негізінде пайда болатынын, мөлшерлік, сандық өзгерістердің жаңа сапаға алып келетінін көрсетті.

Даму үдерісінде заттарды, әр түрлі құбылыстарды жаратқан табиғат өзі-өзін бірден түсінбейді. Даму үдерісі өзінің жоғарғы дәрежесіне жетіп, адам парасатын тудырғанда ғана табиғат, бір жағынан, – объект, екінші жағынан, – сананың дүниеге келуіне байланысты, – субъект болып қалыптасады, көзге түседі.

ЛЮДВИГ ФЕЙЕРБАХ (1804-1872)

- – неміс классикалық философиясының соңғы өкілі, антропологиялық материализмнің негізін салушы.
- Л.Фейербах философиясының мақсаты — Неміс классикалық идеализмін – Г.Гегельді сынау және АНТРОПОЛОГИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛИЗМДІ қалыптастыру. Яғни табиғаттың төл перзенті адам – оның философиясының негізгі субъектісі. Демек, объекті мен субъекті мәселесі табиғат пен адам арасындағы қарым-қатынасарқылы қарастырылады. Танымның негізгі мәселесі адамдар арасындағы қатынаспен байланысты, демек танымның объектісі – тек қана табиғат емес, адамның өзі де.

- Л.Фейербахтың АНТРОПОЛОГИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛИЗМІ:
- 1. Дүниедегі жалғыз реалдылық – адам мен табиғат қана;
- 2. Адам – табиғаттың бір бөлігі;
- 3. Адам – материалдылық пен руханилықтың бірлігі;
- 4. Адам – философияның басты зерттеу мақсаты;
- 5. Идея өз бетімен емес, адам санасында ғана өмір сүреді;
- 6. Құдай – адам ойының нәтижесі;
- 7. Табиғат (материя) мәңгілік және шексіз, ешкіммен де жасалмаған;
- 8. Бізді қоршаған дүние (заттар, құбылыстар), - материяның әртүрлі көріністері.

- Фейербах дін мәселелерінің танымдық, саяси-әлеуметтік мәнін ашуға ұмтылды.
- 1. Құдайдың өз бетімен өмір сүретін реалдылық ретінде жоқ екендігі;
- 2. Құдай – адам санасының туындысы;
- 3. Дін - мифологиялық-фантастикалық идеология (ойдан шығарылған).
- Фейрбах дінді адамның ойлау қабілетімен байланыстырды. Оның ойынша, адам
- дүние, ғалам, табиғат, әлем туралы, олардың қайдан пайда болғанын шеше
- алмай, діни ұғым, тұжырымдарға келді. Демек, дін – дүниетанымдық көзқарас, ол
- адамдардың дүние туралы теріс пікірлерінің, оны тани алмай, ғылымнан тыс жолға
- түскендігінің айғағы.

- • Фейербах діннің шығуын адамдардың сезімімен тығыз байланысты деп көрсетеді.
- Өзін қоршаған ортаның тылсым күштерін түсіне алмаған адам қорқынышқа душар болып, өмірдің қиыншылықтары адам басына әр түрлі ауыртпалық әкеледі. Қайыршылдық, аштық, жалаңаштық жайлаған жерде діннің дүниеге келуіне мүмкіндік туады, адамның сезімі шегіне жетіп, шарасыздық жайлаған кезде, оған дін «көмекке» келеді. Сөйтіп, сезім, әсіресе, сенім, үміт пен сүйіспеншілік діннің қалыптасуына мүмкіндік туғызады.

- Фейербах дін мен адамгершілік мәселелерін талдағанда, адамдар арасындағы сүйіспеншілік болатындығын айтып, сүйіспеншілікті ғана білдіретін, яғни құдайсыз дін жасауға ұмтылды. Ал адамгершілік адамдардың арасындағы әлеуметтік қатынастармен байланысты болмай, жалаң анықталып, барлық адамға тән сезім ретінде қарастырылды.

МАРКСИЗМ ФИЛОСОФИЯСЫ

- Карл Маркс
- Фридрих Энгельс

ТАРИХИ МАТЕРИАЛИЗМ

Қоғамдық-экономикалық формация:

- Алғашқы қауымдық қоғам
- Құлиеленуші қоғам
- Феодалды қоғам
- Капиталистік қоғам
- Социалистік қоғам

- **Экономикалық жүйе – «БАЗИС» (негіз)**
- **Мемлекеттік және қоғам институттары – «ҚОНДЫРҒЫ»**

- **МЕМЛЕКЕТ ДАМУЫНЫҢ ҚОЗҒАУШЫ
КҮШІ – ӨНДІРУШІ КҮШ БОЛЫП
ТАБЫЛАТЫН АДАМ БАЛАСЫ**
-